

هفتمین همایش ملی بنیاد علمی قانون یار

همایش پژوهش های علمی علوم اسلامی و انسانی در عصر نوین

بنیاد علمی قانون یار - آموزش و پرورش استان کرمانشاه - واحد پژوهش سپاه پاسداران (با همکاری و حمایت معنوی دانشگاه رازی، دانشگاه آزاد، دانشگاه فرهنگیان، دانشگاه پیام نور کرمانشاه، دانشگاه علمی و کاربردی، جهاد دانشگاهی واحد کرمانشاه، دانشگاه صنعتی کرمانشاه، بنیاد شهید و سازمان ارشاد و
سر دبیر علمی و مسنول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی (نماینده مقالات در پایگاه های ملی و بین المللی)
تاریخ برگزاری همایش: ۸ اسفندماه ۱۴۰۳ شماره مقاله: ۲۸/۹۴۴۲ رده بندی کنگره: ب ۵۶/۶۷۳

کلاهبرداری به واسطه استفاده از اسناد سجلی

محمدرضا مرادی

دارنده تندیس پژوهشگر برتر از بنیاد علمی قانون یار سال ۱۴۰۲

چکیده

اسناد سجلی از جمله اسنادی است که هویت افراد را نشان می دهد و موارد مهم و حیاتی هر فرد از بدو تولد تا مرگ در آن درج می گردد. از جمله زمان تولد افراد، نام پدر و مادر، محل تولد افراد، نام همسر و زمان ازدواج و نام فرزندان و طلاق و در نهایت با مرگ هر فرد شناسنامه وی باطل می گردد. به جهت اهمیت اسناد سجلی یا شناسنامه قانون گذار، قانون اسناد سجلی را در سال ۱۳۷۰ تصویب نموده است و در این قانون هر آنچه در باب این سند لازم بوده است را بیان داشته است. با توجه به تعداد اسناد هویتی و آسیب پذیری هایی که این اسناد دارند و تنوع در استفاده از این اسناد در موقعیت های مختلف باعث شده که تبهکاران و مجرمین حرفه ای از اسناد هویتی در ارتکاب جرائم گوناگون و در اکثر موارد به واسطه کلاهبرداری از چنین اسناد مهمی استفاده ابزاری کنند و به روش های مختلف و گوناگونی دست به ارتکاب جرائم متفاوت با توسل به اسناد هویتی مجعول می زنند. همچنین نظر به افزایش بی رویه چین جرمی موجب شده است قانونگذار در جهت جلوگیری از ارتکاب چنین جرائمی و کلاهبرداری با استفاده از اسناد سجلی و هویتی، پا فراتر از قانون مجازات اسلامی گذارده و در قوانین خاص و اسناد خاص مجازات های جداگانه ای برای جعل اسناد و کلاهبرداری به واسطه این اسناد پیش بینی نماید. مثل قوانین مربوط به جعل شناسنامه یا گذرنامه یا اسناد ثبتی و نظامی و..... . به هر حال با توجه به اهمیت موضوع در این مقاله قصد داریم به بررسی کلاهبرداری به واسطه استفاده از اسناد سجلی بپردازیم و در با ارائه راهکارها از ارتکاب جرایم کلاهبرداری به واسطه بهره مندی از اسناد سجلی پیشگیری نماییم.

واژگان کلیدی: اسناد هویتی، جعل اسناد، کلاهبرداری، اسناد ثبتی، شناسنامه، هویت فردی

بخش اول: کلیات

بند اول: شناخت اسناد هویتی

اسناد هویتی مدارکی هستند که برای تعیین هویت افراد و شناسایی آنها در جامعه بکار می‌روند و شامل شناسنامه و کارت ملی، گذرنامه، گواهینامه، پایان خدمت یا معافیت از خدمت، مدارک شناسایی صنفی، کارت شناسایی ادارات دولتی و غیره است. اسناد هویتی از ترکیب دو کلمه اسناد و هویتی تشکیل شده که هر کدام از آن‌ها معنی خاص خود را دارند. اسناد جمع سند است و عبارت از نوشته ای است که در مقام دعوی یا دفاع قابل استناد باشد و هویت عبارت از این است که اشاره کردن به آن مبین هویت باشد که با نام، نام خانوادگی، نام پدر، نام مادر و محل تولد آن را مشخص می‌کنند (بهرامی، بهرام، ۱۳۸۲، ص ۸). لذا می‌توان گفت اسناد هویتی مدارکی می‌باشند که برای تعیین هویت افراد در جامعه بکار می‌روند. چه این مدارک از اسناد سجلی (شناسنامه) باشند و یا اینکه اسناد دیگری را که می‌تواند در شناسایی مورد استفاده قرار گیرد شامل شود (اشرف، احمد، ۱۳۷۳، ص ۷)

بند دوم: شناخت جعل اسناد

جعل و تزویر عبارتند از ساختن نوشته و یا سند یا ساختن مهر و امضاء اشخاص رسمی و غیر رسمی، خراشیدن یا تراشیدن یا قلم بردن یا الحاق یا محو یا اثبات یا سیاه کردن یا تقدیم یا تاخیر سند نسبت به تاریخ حقیقی یا الصاق نوشته ای به نوشته دیگر یا به کار بردن مهر دیگری بدون اجازه صاحب آن و نظایر اینها به قصد تقلب.

بند سوم: کلاهبرداری

کلاهبرداری واژه ای است فارسی مرکب از دو جز کلاه و برداری. در فارسی کلاه به چیزی گفته می‌شود که از پوست، پارچه، زربفت و غیره می‌دوزند و بر سر می‌گذارند و پسوند برداری از فعل برداشتن به معنای بلند کردن و بدست گرفتن است و در مجموع این اصطلاح به معنای برداشتن کلاه از سر است و در معنای مجازی به معنای دزدیدن عقل از شخصی است. کلاه کسی را برداشتن به معنای فردی را

فریب دادن و مال کسی را به تصرف در آوردن و یا به قصد عدم پرداختن از دیگری قرض گرفتن است و کلاه بر سر کسی گذاشتن نیز به معنای گول زدن و فریفتن و ربودن پول و مال دیگری است. در نتیجه اصطلاح کلاهبرداری در زبان حقوق به معنای لغوی آن همگون و تقریباً یکسان بوده و به معنای بردن مال غریبه به وسیله توسل به حيله و فریب است (حبیب زاده، محمد جعفر، سال ۱۳۷۴، ص ۱۹). البته قانونگذار جرم کلاهبرداری را تعریف نکرده و بیشتر مصادیق متداول و شایع آن را احصاء نموده است و آنچه مسلم است این است که برای تحقق کلاهبرداری به کار بردن حيله و نیرنگ شرط اساسی است و بدون آن این جرم محقق نمی شود. بنابراین تعریف حقوقی کلاهبرداری عبارت است از: تحصیل مال دیگری با توسل به وسایل متقلبانه " و شروع به کلاهبرداری عبارت است از: " توسل به وسایل متقلبانه برای بردن مال دیگری (گلدوزیان، ایرج، ۱۳۸۳، ص ۳۳۸). آنچه که جرم کلاهبرداری را از سایر جرایم علیه اموال متمایز می سازد آن است که در اکثر جرایم مال بدون رضایت یا آگاهی صاحب مال و حتی گاهی به دلیل توسل مجرم به اعمال خشونت آمیز از قربانی به مجرم منتقل می شود، در حالی که کلاهبرداری از این حیث از جمله جرایم استثنایی به شمار می رود. کلاهبردار^۱ به گونه ای عمل می کند که مالک یا متصرف مال فریب خورده و خود را از روی میل و رضا و چه بسا با التماس به امید کسب منافع سرشار مالش را در اختیار مجرم قرار می دهد. تحقق این امر، یعنی اغفال قربانی و جلب نظر وی برای اینکه مال خود را به دست خودش در اختیار کلاهبرداری قرار دهد، احتیاج به انجام مانوره ای متقلبانه، صحنه سازی و پشت هم اندازی توسط مجرم دارد. از این رو کلاهبرداران برخلاف بسیاری از مجرمین دیگر معمولاً از هوش و ذکاوت بالایی برخوردار بوده و چه بسا مناصب اجتماعی و اقتصادی مهمی نیز در جامعه داشته باشند. آنان از این هوش و ذکاوت، تحصیلات عالی، موقعیت اجتماعی و چرب زبانی به عنوان ابزار کاری کار خود برای به دام انداختن قربانیان استفاده می کنند. به همین دلیل این جرم را از زمره جرایم یقه سفیده ها^۲ محسوب می کنند. این اصطلاح اشاره به این واقعیت دارد که این جرم بیشتر توسط اشخاص برخوردار از مناصب اجتماعی و دخیل در امور بازرگانی ارتکاب می یابد و بیش از آن که جرم فقر زا^۳ باشد جرم ثروتمندان^۱ است (میرمحمد صدقی، ۱۳۸۶، ص ۲۵-۲۶).

^۱ - Fraudster; swindler
^۲ - White collar crime
^۳ - Poor mans crime

ماده ۱ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا و اختلاس و کلاهبرداری بیان می‌دارد: هرکس از راه حيله و تقلب مردم را به وجود شرکتها یا تجارتخانه‌هایی یا کارخانه‌ها یا موسسات موهوم یا به داشتن اموال و اختیارات واهی فریب دهد یا به امور غیر واقع امیدوار نماید یا از حوادث و پیش آمدهای غیر واقع بترساند و یا اسم و یا عنوانا مجعول اختیار کند و به یکی از وسایل مذکور و یا وسایل تقلبی دیگر وجوه و یا اموال یا اسناد یا حوالجات یا قبوض یا مفاسد حساب و امثال آنها تحصیل کرده و از این راه مال دیگری را ببرد کلاهبردار محسوب و علاوه بر رد اصل مال به صاحبش به حبس از یک تا ۷ سال و پرداخت جزای نقدی معادل مالی که اخذ کرده است محکوم می‌شود.^۲

بخش دوم: وجوه افتراق و اشتراک اسناد سجلی با اسناد هویتی

نقطه مشترک اسناد سجلی و اسناد هویتی که به لحاظ ویژگی‌های خاص هر کدام در گروهی از تقسیم بندی اسناد قرار می‌گیرند، قرار داشتن شناسنامه در هر دو گروه است. شناسنامه به خاطر کارکردهایی که دارا می‌باشد هم در گروه اسناد هویتی است و برای شناسایی افراد در جامعه مورد استفاده می‌باشد و هم جزء اسناد سجلی است که احوال شخصیه هر فرد آن گونه که در دفاتر سجل احوال ثبت می‌باشد بر آن نوشته شده و به صاحب آن داده می‌شود. اما این دو گروه اسناد تفاوت‌های عمده‌ای با هم دارند. اسناد سجلی عبارت از اسنادی است که مطابق مقررات ثبت احوال به ثبت رسیده و مندرجات آن رسمی و معتبر است و علاوه بر شناسنامه شامل دفاتر گوناگون ثبت احوال نیز است که احوال افراد در این دفاتر درج شده و در اداره ثبت احوال نگهداری می‌شود. دفاتری مانند: ثبت کل وقایع، ثبت وفات، نام و نام خانوادگی، گواهی ولادت، اعلامیه ازدواج، اعلامیه طلاق را شامل می‌شود اما در مقابل، اسناد هویتی اسنادی هستند که برای شناسایی فرد در جامعه مورد استفاده قرار می‌گیرند که بارزترین این اسناد نیز شناسنامه می‌باشد. زیرا شناسنامه کامل ترین سندی است که برای شناسایی فرد تنظیم می‌گردد و کلیه اطلاعات لازم را در خصوص یک شخص دارا می‌باشد و اسناد دیگری نیز در مجموعه اسناد هویتی قرار دارند، اسنادی مانند گذرنامه که برای شناسایی فرد در خارج از کشور لازم و ضروری است یا گواهینامه و پایان خدمت و کارت‌های شناسایی ادارات دولتی که علاوه بر کارکردهای ویژه، آن‌ها به عنوان مدرک

^۱ - Rich mans crime

^۲ - ماده ۱ قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشا و اختلاس و کلاهبرداری

شناسایی نیز مورد استفاده هستند. با این تفاسیر می‌توان نتیجه گرفت که اسناد هویتی با اسناد سجلی متفاوت است:

اولاً کاربردی که گروه اول دارند با کاربرد گروه دوم متفاوت است. زیرا اسناد هویتی برای شناسایی افراد در سطح جامعه به کار می‌رود و در حالی که اسناد سجلی به غیر از شناسنامه، اسناد و سوابق موجود در اداره ثبت احوال را شامل می‌شود که در خارج از محدوده اداری ثبت احوال نه در دسترس بوده و نه می‌توان از آن‌ها استفاده نمود.

ثانیاً هر کدام از این دو مجموعه، اسناد گوناگون و مختلفی را در زیر مجموعه خود دارند که ارتباطی با اسناد زیر مجموعه گروه دیگر، نمی‌توان برای آن‌ها پیش بینی نمود برای مثال گواهینامه یا گذرنامه که در این تحقیق جزء اسناد هویتی محسوب می‌شوند، هیچ تشابهی به دفتر ثبت ولادت یا وفات که در مجموعه اسناد سجلی است، ندارد.

بخش سوم: بررسی و شناخت انواع اسناد هویتی و اسنادی که صرفاً کارکرد هویتی دارند

از آنجا که اسناد هویتی مبین نام، نام خانوادگی و... افراد و در نهایت سبب تشخیص فرد از دیگران می‌شوند می‌توان نتیجه گرفت که شناسنامه در ردیف مهم ترین اسناد هویتی است و به عنوان مبنایی برای صدور سایر اسناد هویتی نیز محسوب می‌گردد. این ویژگی جایگاه برتری را برای این سند در محدوده اسناد هویتی ایجاد می‌کند. لیکن علی رغم آن، حیطه استفاده از شناسنامه فقط مربوط به داخل کشور بوده و در صورتی که شخص بخواهد در خارج از کشور برای معرفی خود از شناسنامه استفاده نماید، قابل قبول نبوده و برای شناسایی و اثبات هویت خود می‌بایست سندی را ارائه نماید که از دید خارجیان معتبر باشد و آنچه در عرف بین المللی و از سوی تمامی کشورها پذیرفته شده است، استفاده از گذرنامه به عنوان منبع شناسایی افراد بیگانه می‌باشد. پس نتیجه این است که شناسنامه هر چند دارای اعتبار بالایی می‌باشد، لیکن برای شناسایی در داخل کشور قابلیت داشته و در خارج از کشور بایستی از گذرنامه استفاده گردد. بر این اساس گذرنامه را نیز می‌توان از اسناد هویتی محسوب نمود. از طرفی مشاهده می‌گردد که در عرف جامعه و رویه های جاری کشور، اسناد دیگری در حالیکه دارای کارکرد

ویژه ای می باشند در مقاطعی به عنوان سند هویتی و مدرک شناسایی مورد بهره برداری قرار می گیرند. مدارکی مانند گواهینامه رانندگی، کارت پایان خدمت، کارت های شناسایی ادارات مختلف و از این قبیل. در یک دسته بندی کلی می توان اسناد هویتی را طبق تعریفی که از مجموع بحث احصاء شد، به شرح ذیل تقسیم کرد:

الف) اسنادی که فقط کارکرد هویتی دارند.

ب) اسنادی که علاوه بر کارکرد ویژه خود نقش هویتی نیز ایفا می نمایند که در این مقوله می توان به اسناد زیر توجه داشت:

(۱) گذرنامه

(۲) گواهینامه رانندگی

(۳) پایان خدمت وظیفه عمومی

(۴) مدارک شناسایی صنفی

بند اول: اسنادی که فقط کارکرد هویتی دارند

در این قسمت شناسنامه به لحاظ اهمیت فراوانی که دارد مورد بحث قرار می دهیم. شناسنامه تنها سندی است که وقایع تلخ و شیرین همچون روز ولادت، زمان ازدواج، نام و تاریخ ولادت فرزندان، طلاق یا مرگ همسر و روز وداع صاحب آن با امور دنیوی در آن ثبت و ضبط می گردد و مدرکی است که به موجب آن دولت در مقابل فرد مسئولیت می پذیرد و موظف می شود تا در اقصی نقاط جهان از حقوق او دفاع و متقابلاً تکالیفی را بر او محول نماید و به وسیله آن شهروندانش را برمی شمارد و برای آن ها در زمینه های مختلف از جمله بهداشت، آموزش، مسکن، شغل، امنیت و امکانات رفاهی برنامه ریزی و سرمایه گذاری می نماید، سندی معتبر، ارزشمند و دارای آثار حقوقی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی است که در عرصه جهانی ضمن بیان هویت و اصالت یک ملت، متضمن حفظ حقوق اتباع آن ملت در قالب احوال شخصیه است (ذاکری، جلیل، ۱۳۷۹، ص ۳۶). می توان گفت شناسنامه کاملترین

سندی است که برای شناسایی یک فرد تنظیم می‌شود و با وجود شناسنامه نیازی به سند دیگر جهت معرفی فرد وجود ندارد. به همین لحاظ قانونگذار گرفتن شناسنامه را فرض اجباری نموده و مجازات خاصی برای کسانی که فاقد آن می‌باشند یا با داشتن یک شناسنامه اقدام به اخذ مجدد آن بکنند منظور کرده است.

بخش چهارم: روش های جعل در اسناد هویتی

به طور کلی جعل در اسناد هویتی به پنج طریق عمده انجام می شود. که عبارت انداز:

۱) ایجاد تغییرات در مندرجات سند و مشخصات دارنده آن اعم از نام، نام خانوادگی، شماره شناسنامه، تاریخ تولد یا تاریخ های مهم دیگر مرجع صادر کننده و غیره.

(۲) تغییر و تعویض عکس دارنده مدرک شناسایی

(۳) ارائه مدرک شناسایی اشخاص دیگر جهت دستیابی به اسناد و تسهیلات بدون دستبردگی و تغییر در مدارک اولیه مانند شناسنامه دیگری جهت اخذ گواهی عدم سوء پیشینه یا گذرنامه

(۴) دخل و تصرف در امهار سند

(۵) ساخت و تکثیر رایانه ای اسناد هویتی

بند اول: ایجاد تغییرات در مندرجات سند و مشخصات دارنده آن

این روش خود به چهار حالت انجام می گیرد.

۱. تغییرات شیمیایی

یعنی جاعل با استفاده از مواد پاک کننده شیمیایی یک قسمت یا تمامی مشخصات مندرج در مدرک شناسایی را از بین برده و به جای آن مندرجات دیگری را تحریر می‌نماید. مواد شیمیایی گوناگون در این خصوص مورد استفاده جاعلین قرار می‌گیرد که با توجه به وضعیت سند و مدرک مورد جعل، چگونگی

استحکام کاغذ و جوهر آن، قدمت سند و سایر موارد، نوع مواد شیمیایی برای جعل انتخاب می‌گردد بعضاً مشاهده می‌شود که جاعلین برای جعل سند هویتی از ابتدایی ترین ماده شیمیایی که به وفور در دسترس بوده و استفاده از آن نیاز به تخصص و تبحر ویژه ای ندارد استفاده می‌نمایند. موادی مانند انواع شوینده ها، روغن ترمز و غیره. اما این تغییرات شیمیایی، اثراتی را بر روی سند برجای می‌گذارند که اگر کمی دقت و تامل در بررسی اسناد صورت گیرد، می‌توان به جعلی بود مدرک بدون نیاز به تجهیزات پیشرفته تا حدودی پی برده و یا حداقل به اصالت آن شک نمود. اثراتی مانند تغییر رنگ در محل دستکاری شده، سوختگی شیمیایی، عکس العمل نوری متفاوت و غیره از جمله آثار تغییرات شیمیایی در اسناد هویتی می‌باشند.

۲. تغییرات فیزیکی

تراشیدگی، سائیدگی و خراشیدگی در اسناد از مواردی هستند که بیشتر از سایر اقدامات مزورانه در جعل سند بکار می‌روند زیرا افراد هنگامی که به فکر تغییر مندرجات سند می‌افتند. اولین و ساده ترین راهی که به نظرشان می‌رسد، این افعال است. همانگونه که پاک شدگی شیمیایی اثرات مختلفی را بجای می‌گذارد، انجام تغییرات فیزیکی نیز به هر شکلی تاثیرات گوناگون را بر روی سند ایجاد می‌نمایند که از مهمترین آنها می‌توان به عکس العمل نوری متفاوت، کاهش استحکام کاغذ از بین رفتن نقش پس زمینه، ناهماهنگی تحریری و غیره اشاره نمود (لویسون، ۱۳۸۶، ص ۲۴۱).

۳. الحاق

الحاق بدان معنی است که با اضافه کردن نوشته ای مندرجات را مورد تغییر قرار دهند، الحاق می‌تواند یک دندان کوچک، نقطه، حرف، کلمه یا عبارت باشد.

۴. تعویض یکی از صفحات سند هویتی

از موارد جعل در اسناد هویتی، تعویض یا اتصال یک یا چند صفحه به مدرک شناسایی است که معمولاً در اسناد هویتی مانند شناسنامه و گذرنامه که به صورت دفترچه ای هستند تحقق می‌یابد. انگیزه مرتکبین این جعل، بیشتر برای پوشش دادن و اختفاء مندرجات و نوشتجات یکی از صفحات مدرک

شناسایی است که به هر دلیلی نمی‌خواهند مندرجات صفحه مورد نظر بر روی سند قرار داشته باشد لذا اقدام به تعویض یا اتصال صفحه به مدرک شناسایی می‌نمایند مانند اینکه فردی با قصد فریب در ازدواج در صفحه مربوط به ثبت اسامی زن و فرزند دخل و تصرف نماید یا آن صفحه را تعویض و جابجا سازد(پیشین).

بند دوم: تغییر و جابجایی عکس

اساسی ترین رکن اسناد هویتی، عکس و ویژگی های مرتبط با آن است و روند کنونی شناسایی افراد و رویه جاری در رابطه با احراز هویت اشخاص تکیه بر تطابق عکس الصاق شده بر روی سند با چهره ارائه کننده آن است. از طرفی شیوه الصاق عکس بر روی اسناد هویتی به نحوی است که فاقد استحکام لازم بوده و منفذ و خلاء برای این اسناد محسوب می‌شود. به طوری که به سهولت جعل شده و به راحتی عکس الصاقی از سند جدا گردیده و عکس دیگری بر روی آن نصب می‌شود. این آسیب پذیری از نظر و دید تبه‌کاران بدور نمانده و راحت ترین شگرد آنها در جعل اسناد هویتی محسوب می‌شود. روشی که در الصاق عکس مدارک شناسایی فعلی معمول است، عبارت از این می‌باشد که دارنده سند، عکس خود را به مرجع صدور تحویل و آنها با منگنه یا انواع چسبهای مایع، عکس را در محل مربوطه قرار داده و سپس آن را ممهور می‌سازند به نحوی که قسمتی از مهر بر روی سند و قسمتی دیگر بر روی عکس قرار می‌گیرد. هدف از این کار جلوگیری از جابجایی عکس می‌باشد. اخیراً برخی از ارگان ها و سازمان های مسئول، پس از الصاق عکس از روکش پلاستیکی استفاده می‌نمایند ولی تجربه نشان داده است که هیچ کدام از این اقدامات نمی‌تواند مانعی جدی در جعل اسناد هویتی از طریق جابجایی عکس محسوب گردد. زیرا جاعلین با کمی دقت عکس را برداشته، عکس دلخواه خود را بر روی سند قرار می‌دهند و قسمتی از مهر را که بر روی عکس بوده است با ترفندهای مختلف بر روی عکس جدیدالاصاق منقوش می‌سازند و یا اینکه در مواقعی که عکس با روکش پلاستیکی پوشانده شده باشد، با استفاده از وسایل گرمازا مانند سشوار به راحتی روکش را جدا ساخته عکس را تعویض نموده و مجدداً روکش را می‌چسبانند. اما علی رغم این ضعف عمده که در محل عکس اسناد هویتی وجود دارد، جابجایی عکس، آثاری از خود بجای می‌گذارد که در صورت دقت حداقل می‌توان بر اصالت سند جعلی مشکوک شد.

آثاری مانند کنترل دنباله متن اثر مهر، قطر ایجاد شده در محل الصاق عکس، تعداد سوراخ های بوجود آمده از منگنه و غیره.

بند سوم: ارائه مدارک هویت و غیره

از شیوه های متداولی است که در برخی اوقات توسط مجرمین و تبهکاران به عمل می آید. در این روش جاعلین به جای استفاده از سند جعلی و یا بجای تغییر و دستکاری در سند هویتی، سند اصیل را ارائه داده و خود را بجای صاحب سند معرفی می نمایند. که این روش با سهل انگاری، سوء نیت و یا عدم آشنایی متصدیان بررسی اسناد، در تطابق ویژگی های فردی ارائه کننده سند با مشخصات مندرج در متن سند تکمیل شده و محقق می گردد.

بند چهارم: دخل و تصرف در امهار روی سند

امهاری که بر روی اسناد هویتی نقش می بندند، بیانگر اطلاعات و اخبار گوناگونی مربوط به دارنده آن هستند که بعضاً این امهار دستکاری شده یا از سوی جاعلین محو گردیده و یا اینکه مهر اضافی بر روی سند منقوش می شود. این شیوه بیشتر در اسناد هویتی دفترچه ای (شناسنامه و گذرنامه) بکار گرفته می شود. زیرا در هر کدام از اسناد مهرهای ویژه ای وجود دارد که برای کارکرد مخصوصی درج شده است. مانند مهرهایی که در قسمت مهرهای اضطراری شناسنامه وجود دارد و یا مهرهایی که در گذرنامه و صفحات متعدد آن زده شده است.

بند پنجم: ساخت و تکثیر سند

با پیشرفت تکنولوژی و ورود فن آوری های مدرن، انواع جرائم از جمله جعل و شیوه های گوناگون آن نیز تحول یافته و دچار تغییرات اساسی شده است. چهار روش جعل اسناد هویتی که فوقاً تشریح شد در ارتباط با اسنادی هستند که با وضعیت نامطلوب خود در کشور مورد استفاده قرار می گیرند و هر کدام از این شیوه ها مربوط به قسمت خاص و یا سند مخصوصی می باشد و به عبارتی امکان استفاده و اعمال آن به صورت کلی و عمومی محدود است لیکن قابلیت و توانایی های رایانه و رشته های مرتبط با آن، این امکان را برای برخی از جاعلین حرفه ای فراهم ساخته که قادر هستند با این تکنولوژی و فنون

مختلف استفاده از رایانه از قبیل اسکن، کپی رنگی و غیره، حتی مستحکم ترین اسناد را شکل سازی نموده و مورد استفاده قرار دهند. این شیوه جعل در اغلب قسمت های مختلف یکی سند هویتی کارآیی داشته و بیشتر در اسناد هویتی تک برگی مانند گواهینامه، پایان خدمت و مدارک شناسایی صنفی مشاهده شده است. جاعلین حرفه ای با استفاده از فن آوری نوین امروزی می توانند هر سندی را که مورد نظر دارند با چاپ کامپیوتری تهیه نمایند. سوابق موجود در مراجع انتظامی و قضایی خصوصاً دوایر و ادارات مبارزه با جعل و یا جرائم مالی موید این است که این شیوه در مهمترین و مطمئن ترین اسناد نیز قابل استفاده می باشد. در صورتی که پول رایج کشور، اسکناس چاپ شده در بانک مرکزی با این شیوه شبیه سازی شده و به سهولت قابل خرج کردن است، نمی توان توقع داشت که اسناد هویتی فعلی که استحکام چند درصدی نسبت به اسکناس رایج کشور دارند از جعل و چاپ و تکثیر مصون بماند. مگر اینکه طرح و یا شیوه نو متناسب با این تکنولوژی در امر مقابله با جعل طراحی و اجرا گردد. روشهایی که در کشور های پیشرفته وجود داشته و چندین سال است از آن استفاده می نمایند. می توان با استفاده از تجارب آن ها، تهیه و بکارگیری اسناد هویتی را به نوعی طراحی نمود که جعل این اسناد به حداقل برسد.

بخش پنجم: شیوه های کلاهبرداری با استفاده از اسناد هویتی جعلی

بند اول: کلاهبرداری از طریق افتتاح شرکت های واهی

یکی از شگردهایی که مجرمین کلاهبرداری در ارتکاب آن از اسناد هویتی جعلی استفاده می نمایند، افتتاح شرکت های واهی برای اغفال مردم است. با این توضیح که تحت عنوان فعالیت های اقتصادی از قبیل فروش قسطی اتومبیل و یا شرکت های مضاربه ای اقدام به تاسیس شرکت نموده و برای آنکه بتوانند فعالیت اولیه شرکت را به صورت قانونی شکل دهند، مراحل اولیه تاسیس شرکت که همانا ثبت آن، اخذ تاییدیه صنفی، تهیه محل شرکت که معمولاً بصورت اجاره ای است و تهیه و پخش آگهی های تبلیغاتی و سایر امور را از مجاری قانونی تعقیب نموده و تکیل می نمایند و طبق برنامه ای که دارند برای اینکه در آینده ردپایی از خود باقی نگذارند در این مراحل از مدارک هویتی جعلی استفاده نموده و خود را با هویت مجعول معرفی می کنند و پس از شروع فعالیت های شرکت و اخذ وجه و مال، محل استقرار

شرکت را تخلیه نموده و متواری می شوند. امروزه در وضعیت اقتصادی فعلی جامعه، استفاده از این شگردها مکرراً مشاهده می گردد. فعالیت هایی تحت عنوان پیش فروش مسکن و یا فروش اقساطی خودرو و یا فعالیت تحت پوشش شرکت های مضاربه ای از جمله این موارد است که عمدتاً با توسل به اسناد جعلی شکل گرفته و تحقق می یابند و مال باختگان در پیگیری سوابق دادخواهی خود بخاطر جعلی بودن مدارک هویتی اشخاص کلاه بردار نمی توانند سر نخ‌ی را جهت شناسایی آنها ارائه نمایند.

بند دوم: افتتاح حساب های بانکی برای کلاهبرداری

طبق عرف بانکی کشور، مهمترین اقدام در افتتاح حساب های جاری بانکی و به دنبال آن تحویل دسته چک، احراز هویت فرد با استفاده از مدارک شناسایی وی می باشد که در اقدامات بعدی، از سوی بانک ها، اسامی داوطلبان افتتاح حساب جاری از بانک مرکزی نیز استعلام می گردد. البته اقدامات موازی دیگری نیز در این زمینه به عمل می آید که از آن جمله می توان به اخذ ضامن یا معرف نیز اشاره نمود. لیکن مهمترین اقدام همین احراز هویت فرد است. از شگردهای کلاهبرداری شیوه ای است که در افتتاح حساب جاری وجود دارد. به این نحو که فردی که قصد کلاهبرداری دارد و شگرد خود را با دریافت دسته چک و خرج کردن آن در بازار می داند. با استفاده از سند هویتی جعلی (عمدتاً شناسنامه) به بانک مراجعه و درخواست افتتاح حساب می نماید و خود را با هویت جعلی معرفی نموده و آدرس و محل سکونت یا کسب خود را نیز به دروغ و به صورت غیرواقعی در سوابق بانک درج می نماید. پس از دریافت دسته چک، با حضور در صنف مختلف بازار و با ترفندهای گوناگونی اجناس مختلفی را در قبال ارائه چک خریداری و تصرف می کند. دارنده چک که برای وصول به بانک مراجعه می نماید با عدم موجودی مواجه بوده و در صورت مراجعه به آدرس موجود در بانک نیز نتیجه ای کسب نخواهد کرد. دادخواهی و شکایت مال باختگان که با این شیوه از آنها کلاهبرداری شده است معمولاً موفقیتی به همراه ندارد.

بند سوم: جعل عنوان با مدرک شناسایی غیرواقعی و اخذ مال از طریق آن

از شیوه های متعددی که به وفور با آن برخورد می شود، جعل عنوان با استفاده از مدارک شناسایی تقلبی و اخذ مال و وجه از این طریق است. سوابق گوناگون موجود در دوایر مختلف اداره آگاهی، نشان از فعالیت گسترده مجرمین حرفه ای می باشد که با جعل مدارک شناسایی ارگانهای امنیتی، اطلاعاتی و

انتظامی و معرفی خود به عنوان مامور به صورت مختلف اقدام به اخاذی می‌نمایند. این گروه از مجرمین با شناسایی سوژه‌ها و تعقیب آنها که معمولاً حامل پول یا وجه نقد می‌باشند، تحت عنوان مامور آنها را متوقف ساخته و با ارائه مدارک شناسایی جعلی از آن‌ها می‌خواهند که محتویات جیب یا وسایل همراه خود را بروز دهند. سوژه به اطمینان اینکه با مامورین دولتی مواجه می‌باشد و حتی کارت شناسایی آنها را نیز رویت نموده است، صادقانه همکاری نموده و پول و اموال همراه خود را به آنها تقدیم می‌نمایند. تبهکاران، پس از دریافت اموال سوژه، از وی می‌خواهند که به منظور بررسی بیشتر و دریافت وسایلش به واحد انتظامی یا امنیتی مراجعه نمایند که با حضور فرد مال باخته در مرجع ذکر شده مشخص می‌شود که افرادی که خود را مامور معرفی کرده‌اند، مجرمینی می‌باشند که با این شیوه اموال او را از دستش خارج ساخته‌اند. در این زمینه، می‌توان به اعمال مجرمانه طایفه فیوج^۱ که در ابعاد وسیع و به شیوه‌های پیچیده و به صورت بین‌المللی مرتکب اخاذی‌های گوناگون می‌شوند، اشاره نمود.

بند چهارم: کلاهبرداری از طریق وصول چک‌های بانکی جعلی با استفاده از مدارک مجعول هویتی

سهولت جابجایی انواع چک‌های بانکی، سبب جایگزینی این چک‌ها بجای پول نقد شده و در سیستم اقتصادی کشور اکثر افراد تبادل چک‌های بانکی را بجای دریافت و پرداخت حجیم پول نقد پذیرفته‌اند. همین امر زمینه‌ای را برای مجرمین حرفه‌ای فراهم نموده که سعی دارند اعمال تبهکارانه خود را با استفاده از چک‌های مسافرتی جعلی تحقق بخشند. این افراد با تهیه چک‌های جعلی که تشخیص آنها از چک‌های اصیل برای مردم عادی مشکل می‌باشد به عنوان خریدار به صنوف مختلف مراجعه نموده و پس از خرید، چک‌های جعلی را بجای پول نقد ارائه می‌دهند و برای جلب اعتماد و اطمینان فروشنده مدارکی را به منظور شناسایی خود به رویت فروشنده می‌رسانند، طبق عرف بازار، فرد گیرنده چک، مشخصات آورنده را در ظهر چک و یا در دفاتری که به همین منظور تهیه نموده‌اند درج می‌کند تا در صورتی که ایراد و اشکالی از بابت چک بروز کند، بتوانند به ارائه‌کننده دسترسی پیدا کند. این چک‌ها بعضاً دست به دست شده و افراد گوناگونی را درگیر ماجرا می‌سازد. پس از رسیدن چک به بانک، جعلی

^۱ - از تبهکاران حرفه‌ای و بین‌المللی هستند که با ترفندهای مختلف مانند معرفی خود به عنوان تبعه خارجی اقدام به ارتکاب جرم می‌نمایند و در اقدامات مجرمانه خود از اعضای خانواده و بستگان دور و نزدیک نیز استفاده می‌نمایند.

بودن آن مشخص شده و کلیه افرادی که در انتقال چک دخالت داشتند، در تعاقب ایادی نفرت قبلی خود را معرفی می‌نمایند و در نهایت به شخصی که با ارائه مدرک شناسایی آن را به فروشنده اولیه واگذار نموده، می‌رسد. بدیهی است به لحاظ جعلی بودن این مدرک، دسترسی به فرد مورد نظر امکان پذیر نخواهد بود و این نیز یکی از ترفندهایی است که مجرمین حرفه ای در امر اخذ مال به شیوه کلاهبرداری مرتکب می‌شوند.

البته سوابقی نیز در خصوص بکارگیری این روش به گونه ای دیگر در محاکم و مراجع انتظامی مطرح شده است. یکی از راه هایی که مجرمین جهت وصول چک های تقلبی از اسناد هویتی مجعول استفاده می‌نمایند، عبارت از این است که با عناوین گوناگون، از بانکها، چک های رمز دار و با بین بانکی را دریافت داشته و قبل از ارائه به بانک محال علیه، ارقام و مبلغ چک را تغییر می‌دهند. به نحوی که در بررسی های عادی که معمولاً توسط متصدیان باجه بانک صورت می‌گیرد، مشخص نگردد. سپس با ارائه مدارک هویتی جعلی، چک موصوف را وصول کرده و سریعاً از صحنه خارج می‌شوند. طبیعی است که در مکاتبات بعدی بین شعب، بانک جعلی بودن چک و افزایش مبلغ آن مشخص خواهد شد. اما مطمئناً شناسایی وصول کننده از پی جویی سند هویت ارائه شده که جعلی است نتیجه ای را به همراه نخواهد داشت. این روش بیشتر در ارتباط با حساب های دولتی است و موسسات دولتی که معمولاً از موجودی خود به لحاظ حجم عظیم تبادلات بصورت روزانه مطلع نمی‌باشند، به وقوع می‌پیوندند.

بند پنجم: کلاهبرداری با استفاده از اسناد هویتی جعلی به منظور استفاده از امکانات ویژه دولتی

گاهی اوقات مشاهده می‌شود که برخی امکانات و خدمات عمومی و امتیازات اجتماعی، برای قشر خاصی و یا گروه ویژه ای از افراد جامعه در نظر گرفته شده است که لازمه بهره گیری از این امتیازات، تعلق فرد به جامعه و گروه مورد نظر می‌باشد. احراز این تعلق و وابستگی، از طریق ارائه مدارک مستند و مستدل میسر است. برای نمونه، امتیازی که حدود سال های قبل برای دانشجویان خارج از کشور در نظر گرفته شده بود که طبق قوانین گمرکی مجاز بودند هر کدام یک دستگاه اتومبیل را با تخفیف ویژه گمرک وارد کشور نمایند، مسلماً اشخاص و افرادی که در این موضوع خاص دارای زمینه فکری هستند، با حيله و

تزویر و با تقلب سعی و تلاش دارند از این امتیاز بهره گیرند. لذا به منظور معرفی خود به عنوان فردی از قشر موصوف، با تهیه مدارک هویتی جعلی، مانند کارت شناسایی صنف مورد نظر و غیره، به ادارات و سازمان های ذیربط مراجعه و شانس خود را در استفاده از امتیاز ویژه آزمایش می کنند که در اغلب اوقات نیز از این قضیه نتیجه می گیرند. نمونه دیگری که در رابطه با شگرد ذکر شده می توان به آن اشاره نمود، سوء استفاده هایی است که با جعل کارت شناسایی و مدارک هویتی مربوط به خانواده ایثارگران در رابطه با استفاده از امتیازات این خانواده عزیز مشاهده شده است.

بند ششم: کلاهبرداری از طریق سوء استفاده از موقعیت اجتماعی قشر خاص با جعل مدارک شناسایی آنها

شیوه دیگری که با استفاده از سند هویتی جعلی اقدام به کلاهبرداری می‌شود، روشی است که برخی از مجرمین حرفه ای با ویژگی های خاصی که دارند، آن را بکار می‌برند. به این نحو که با ظاهری آراسته و کسب اطلاعات عمومی پیرامون قشر خاصی از اقشار جامعه که در نزد عموم دارای مقبولیت می‌باشند و با جعل مدارک هویتی این گروه خاص، در مجامع و محافل آنها شرکت نموده و از این طریق در بین سایر اقشار جامعه کسب اعتبار می‌نمایند و در نهایت با استفاده از اطمینانی که مردم در رابطه با آن قشر به خصوص دارند، اعمال مجرمانه خود را تحقق می‌بخشند.

بند هفتم: کلاهبرداری از طریق فروش اموال غیر با جعل مدارک هویتی

وضعیتی که املاک و مستغلات مجهول المالك خصوصاً پس از پیروزی انقلاب اسلامی در اقصی نقاط کشور پیدا نموده است، فعالیت و تحرک برخی افراد مجرم و کلاهبردار حرفه ای را بدنبال دارد.

کسانی که با شناسایی این املاک و اموال و اطمینان از اینکه مالک آن فعلاً در دسترس نبوده و تصرف ملک از جانب مالک به هر دلیلی محتمل نمی‌باشد، لذا بدو تحقیقاتی را در این زمینه به عمل آورده، هویت و وضعیت مالک سندی را مشخص ساخته و سپس با سندسازی و تهیه اسناد جعلی مالکیت و تنظیم قولنامه‌های صوری مدارک اولیه را ایجاد می‌نمایند و بعد از آن با جعل مدارک هویتی مربوط به مالک، خود را به جای آن معرفی و اموال مذکور را به راحتی به فروش می‌رسانند. کشف چنین اقداماتی

بیشتر منوط است به حضور مالک اصلی و پیگیری موضوع از جانب آن و یا اینکه در مراحل ثبت و تنظیم اسناد، فرد یا مسئولی قادر باشد جعلی بودن اسناد را تشخیص دهد. به هر تقدیر، سوابق گوناگونی در این زمینه در مراجع مختلف انتظامی و قضایی وجود دارد و به اشکال مختلف و با تغییرات گوناگون این شگرد از سوی مجرمین بکار گرفته می‌شود (احمدی، آناهیتا، ص ۷۵).

نتیجه‌گیری

در جمع بندی و نتیجه گیری پایانی این پژوهش و در خصوص راهبردهای مقابله با جعل اسناد هویتی و همچنین برنامه‌های کوتاه مدت برای مقابله با جعل سند باید اقدامات بسیار جدی و تاثیرگذاری انجام گیرد. در این رابطه منظور اقداماتی است که در وضعیت فعلی اسناد هویتی قابل اجراء بوده و می‌توان با ایجاد تغییرات مناسب در قسمت‌های مختلف اسناد هویتی، استحکام بیشتری را در این اسناد بوجود آورده و از وقوع جعل گسترده و وسیع جلوگیری نمود و مواردی به شرح ذیل مد نظر می‌باشد:

• نوع کاغذ

به غیر از گذرنامه، سایر اسناد هویتی از نظر کاغذ مورد استفاده دارای آسیب‌پذیری مضاعفی می‌باشند و ویژگی خاصی برای کاغذهای این اسناد پیش‌بینی نشده است. لذا باید در نوع کاغذ تغییر ایجاد نموده و خصوصیات زیر را در کاغذ آنها پیش‌بینی نمود.

- ۱- دارای نقش پس زمینه با طراحی پیچیده باشد.
- ۲- از الیاف فلوئور سانس استفاده شود.
- ۳- به واتر مارک مجهز شود.
- ۴- از نوع کاغذ مقاوم در مقابل تا شدگی و رطوبت استفاده شده و نرمی و لطافت لازم را داشته باشد.

۵- قرار دادن نوشتجات رمزی نامرئی در زمینه کاغذ سند با چاپ منحصر به فرد که مقاوم در برابر فعل و انفعالات شیمیایی هستند و در صورت تماس با مواد شیمیایی این نوشتجات نمایان گشته و جعلی بودن سند مشخص خواهد شد.

۶- مهمترین نکته در تقویت نوع کاغذ این است که در صورتیکه نوع کاغذ دارای ویژگی‌های منحصر به فردی باشد، جعل سند حتی بصورت اسکن نیز مشکل خواهد بود.

• عکس

در حالی که مهمترین رکن شناسایی افراد، تطابق عکس الصاق شده بر سند هویتی یا چهره فرد میباشد، در اسناد هویتی عکس منفک از خود سند بوده و معمولاً بدون محافظ با مگنه یا چسب بر روی آن نصب می‌شود و به راحتی قابل جابجایی است. هرچند به غیر از شناسنامه در برخی اسناد هویتی پیش بینی لازم از قبیل استفاده از روکش پلاستیک و انجام پرس بر روی عکس، بعمل آمده است، لیکن این اقدامات نیز مانع جعل نشده‌اند. بر این مبناء پیشنهادهای به شرح ذیل ارائه می‌شود :

۱- الصاق عکس با چسب قوی صورت گیرد که امکان جابجایی آن به سهولت میسر نباشد.

۲- در همه اسناد از روکش پلاستیکی استفاده شود.

۳- عکس الصاقی با مهرهای برجسته پرسی و مهرهای جوهری ممهور شود.

۴- عکس بر روی سند با اسکن چاپ گردد به نحوی که عکس جزء لاینفک سند محسوب گردد.

• فاکتور رمزی یا سوزنی

این فاکتور از عوامل مهم کنترل سند بوده و بایستی به نحوی بر روی سند درج شود که قابلیت جعل نداشته باشد و از این روش بیشتر برای اسناد هویتی که به شکل دفترچه می‌باشند (گذرنامه

و شناسنامه (استفاده می‌شود و بصورت فاکتور رمزی برجسته و یا سوزنی در صفحات مربوط به سند ایجاد می‌گردد.

• چاپ و تحریر سند

چاپ و تحریر اسناد هویتی متنوع بوده و از فرم و قالب مشخص حتی در یک نوع سند استفاده نمی‌شود. مثلاً اگر گواهینامه راندگی را در نظر بگیریم، در مراجع مختلف صادر شده و هر کدام به گونه‌ای متفاوت با سایرین تحریر می‌یابد و یا شناسنامه نیز دارای یک نوع تحریر بخصوص و شناخته شده نمی‌باشد. علاوه بر آن جوهر بکار رفته در نوشتجات سند استحکام لازم را دارا نبوده و حتی بعضاً مشاهده می‌شود با تماس جزئی با رطوبت بدن پاک شده و یا تغییر می‌یابد. لذا در رابطه با چاپ و تحریر اسناد هویتی می‌توان اقدامات زیر را بکار برد :

- ۱- نوع جوهر و تحریر سند را تغییر داده و از جوهر چاپ استفاده شود.
- ۲- حتی الامکان نوشتجات اسناد بوسیله ماشین تحریر نوشته شود.
- ۳- از جوهرهای مخصوص برای درج کدهای رمزی استفاده گردد.
- ۴- چون حروف زبان فارسی به یکدیگر شباهت داشته و کلمات با جابجایی یک نقطه تغییر معنی می‌دهند، لذا می‌توان نوشتجات اسناد هویتی را علاوه بر زبان فارسی به زبان دیگری مانند لاتین نوشت.
- ۵- برای هر کدام از اسناد هویتی طراحی ویژه‌ای تدارک دیده شود تا از ناهمگونی آنها جلوگیری شده و شناسایی سند اصیل با سند غیرواقعی سهولت یابد.

• مهر نمودن اسناد

مهر نمودن اسناد هویتی از اقداماتی است که قسمت‌های مختلف سند اعم از نوشتجات، مندرجات متن و عکس و غیره را تایید می‌نماید و به عبارتی به سند اعتبار می‌بخشد.

در اسناد هویتی فعلی، در مظهر نمودن اسناد، دقت چندانی معمول نگردیده و از جوهر استامپ برای منقوش ساختن مهر بر روی سند استفاده می‌شود که فاقد استحکام لازم بوده و به سهولت پاک می‌گردد و از طرفی امکان ایجاد نقش مهر برپا جاعلین با ابتدایی‌ترین وسایل وجود دارد. برای رفع این معضل، توصیه‌هایی به شرح ذیل ارائه می‌شود:

۱- از مهرهای برجسته همراه با مهرهای جوهری که نوع جوهر دارای استحکام لازم است بهره برداری شود.

۲- در هنگام مظهر نمودن سند، از پخش شدگی جوهر جلوگیری شود.

۳- از مهرهایی که اصطلاحاً طلاکوب نامیده می‌شود، بهره برداری گردد.

همچنین در راستای برنامه‌های بلند مدت برای مقابله با جعل سند و پیشگیری از کلاهبرداری به واسطه اسناد مذکور باید توجه داشت ضمن تاکید بر اجرای برنامه‌های کوتاه مدت که فوقاً تشریح شد و می‌توان با این اقدامات، استحکام اسناد فعلی را در سطح قابل قبولی ارتقاء داده و مانع جدی در مقابل جعل اسناد هویتی بوجود آورد باید پذیرفت که پیشرفت‌های روز افزون علمی، تمامی ابعاد زندگی بشر را تحت تاثیر قرار داده و در هر زمینه‌ای تحولات بنیادین ایجاد کرده است. با ورود فن‌آوری نوین به عرصه جعل اسناد، شکل‌های جدیدی از جعل بوجود آمده که امر مقابله را با مشکل مواجه می‌سازد و نمونه بارز این مطلب، ساختن و تکثیر اسناد هویتی بوسیله رایانه می‌باشد که برای مبارزه با این شیوه جعل، روش‌های ذکر شده در برنامه‌های کوتاه مدت چندان کارساز نخواهد بود و در این مقوله پیشنهادهایی در قالب برنامه‌های بلند مدت مورد توجه قرار می‌گیرد. برنامه‌هایی که در آن از تکنولوژی پیشرفته امروزی در تهیه اسناد استفاده می‌شود و اجرای آنها نیازمند طراحی، صرف هزینه و وقت زیاد است. تجهیزات مناسب می‌خواهد و برنامه‌ریزی دقیقی را طلب می‌کند.

ضمناً در رابطه با طرح پیشنهاد برای برنامه‌های بلند مدت مقابله با استفاده از سند مجعول باید اذعان داشت چون استفاده از سند مجعول به دنبال جعل سند به وقوع می‌پیوندد، لذا بایستی اهدافی که به عنوان برنامه‌های بلند مدت دنبال می‌شود تکمیل کننده و ادامه هدف‌های بلند مدت مقابله با جعل سند

باشد. همان طوری که در جعل سند نیاز است که در برنامه های بلند مدت به ساخت و تولید اسناد هویتی با استفاده از تکنولوژی روز توجه و کلیه کارتها و مدارک شناسایی با استفاده از فن آوری روز باشد، بدیهی است که هدف برنامه بلند مدت مقابله با استفاده از سند مجعول نیز دخالت دادن فن آوری و استفاده از تکنولوژی پیشرفته امروزی در امر بررسی اسناد است. لذا یکی از پیشنهادهای اساسی در این خصوص این است که همگام با ساخت و تولید اسناد هویتی با تکنولوژی پیشرفته، در بررسی اسناد نیز رویکرد آینده، مبتنی بر بکارگیری تکنیک های جدید فن آوری باشد.

دومین موضوع در این مبحث عبارت است از اینکه در بحث مبارزه با جعل و مقابله با استفاده از سند هویتی مجعول دو نگاه کلی وجود دارد :

نگاه اول این است که بر ایجاد استحکام اسناد تاکید شده و مطابق با ضعفهایی که برای اسناد هویتی شناخته می شود اقدامات لازم به عمل آمده و ضعف و آسیب پذیری های این اسناد و همچنین خلاء و منافذی که در مسیر بررسی اسناد وجود دارد برطرف گردد و هدف این باشد که از این طریق مقابله با جعل سند و استفاده از سند هویتی مجعول را دنبال نمود. اما دیدگاه دوم مبتنی بر این نظر است که امروزه توفیق از آن جوامعی است که مفهوم سرعت و سهولت را همراه با اطمینان به عنوان وجوه اساسی حیات نوین اجتماعی پذیرفته و در هر زمینه ای از فنی استفاده می نمایند که در عین چالاکي، از اعتماد لازم نیز برخوردار می باشند.

برای رعایت این اصل در موضوع احراز هویت افراد، در صورتی که ایجاد بانک اطلاعات فردی، به عنوان یک هدف بلندمدت پیگیری شود موفقیت آمیز خواهد بود. در این خصوص اعتقاد بر این است که هر چند اقدامات ایمن ساز در نوع سند و یا کلیه فعالیت هایی که برای رفع نواقص سیستم بررسی اسناد هویتی به عمل می آید لازم و ضروری هستند ولی کافی نمی باشند. زیرا با پیشرفتهای نرم افزاری موجود در جامعه، ساخت و تکثیر سند که یکی از شیوه های رو به رشد جعل اسناد هویتی است افزایش یافته و هر سندی با هر استحکامی برای تبهکاران آشنا به فنون رایانه ای و نرم افزاری غیر قابل جعل نخواهد بود. بنابراین ضمن تاکید بر انجام این برنامه ها خصوصاً تهیه و صدور اسناد هویتی با قابلیت های الکترونیکی و استفاده از تجهیزات پیشرفته امروزی برای بررسی اسناد توصیه می گردد.

راه اندازی بانک متمرکز اطلاعات فردی به عنوان یکی از اهداف اساسی مدنظر باشد این بانک با سیستم هوشمند یک فرآیند رابطه‌ای بوده و داده‌های مربوط به سازمان‌های مختلف در آن نگهداری خواهد شد و به محض ارائه سند هویتی به مراجع مربوطه، با استفاده از سوابق موجود در این بانک، تمامی مشخصات فردی بررسی گردیده و هویت واقعی شخص احراز می‌شود. بدیهی است در صورت وجود چنین بانکی، هر گونه دخل و تصرف در اسناد هویتی کارساز نبوده و به عبارتی صحیح‌تر با استفاده از این روش، بانک اطلاعات است که هویت دارنده مدرک را مشخص می‌سازد نه ادعای شخص و نه مندرجات متن سند که هر دو می‌توانند غیر واقعی و منحرف کننده باشند.

بهره‌برداری دیگری که از این اقدام متصور می‌باشد، تسریع در پروژه کنترل جمعیت است که از اهداف مهم و اساسی نهادهای امنیتی، اطلاعاتی و انتظامی است که با ایجاد بسترهای لازم از قبیل تامین زیر ساخت‌های مخابراتی، اجرای آن در موازات سایر برنامه‌های ملی و کشوری به سهولت امکان‌پذیر خواهد بود.

منابع و مأخذ

الف) کتب

۱. آخوندی، محمود، آئین دادرسی کیفری، جلد اول، چاپ دهم، انتشارات وزارت ارشاد، سال ۱۳۹۴.
۲. آشوری، محمد، آئین دادرسی کیفری، جلد اول، انتشارات سمت، سال ۱۳۷۵.
۳. امامی، سید حسن، حقوق مدنی، جلد ۶، انتشارات ابوریحان، چاپ نهم، سال ۱۳۹۲.
۴. پیمانی، ضیاءالدین، جرائم علیه امنیت و آسایش عمومی، نشر میزان، چاپ سوم، سال ۱۳۹۵.
۵. حبیب زاده، محمد جعفر، کلاهبرداری در حقوق ایران، انتشارات دانشگاه شاهد، چاپ سوم، سال ۱۳۹۷.
۶. حجتی، ناصر، راه‌های شناخت جعل مدارک، چاپ سوم، معاونت آموزشی ناجا، ۱۳۹۲.
۷. ذاکری، جلیل، بررسی نحوه جعل شناسنامه، مرکز تحقیقات و پژوهش‌های ناجا، سال ۱۳۷۹.
۸. رحمتی راد، محمد حسین، مرزبانی، گذرنامه و اتباع بیگانه، چاپ دوم، معاونت آموزش ناجا، سال ۱۳۹۲.
۹. ریموند، گسن، جرم شناسی کاربردی، ترجمه مهدی کی نیا، چاپ ششم، انتشارات کی نیا، سال ۱۳۹۷.

۱۰. سلیمان پور، محمد، جعل اسناد در حقوق ایران، چاپ سوم، انتشارات گنج دانش، سال ۱۳۹۶

۱۱. صانعی، پرویز، حقوق جزای عمومی، انتشارات گنج دانش، سال ۱۳۷۱

۱۲. صبری، نور محمد، جرم سرقت در حقوق کیفری ایران و اسلام، چاپ دوم، انتشارات ققنوس، سال ۱۳۹۰

۱۳. کوشا، جعفر، جرائم علیه عدالت قضایی، چاپ سوم، نشر میزان، سال ۱۳۹۱

۱۴. گلدوزیان، ایرج، حقوق جزای اختصاصی، جلد اول، انتشارات ماجد، سال ۱۳۷۲

۱۵. گلدوزیان، ایرج، حقوق جزای تطبیقی، جلد ۱، انتشارات جهاد دانشگاهی، سال ۱۳۷۶

۱۶. منصوری، جهانگیر، قوانین و مقررات جزایی، جلد ۲، انتشارات دیدار سال ۱۳۷۸

۱۷. میرمحمد صادقی، حسین، جرائم علیه اموال و مالکیت، انتشارات میزان، سال ۱۳۷۸

۱۸. وزیری، ابوالفتح، حقوق جزای اختصاصی ۲، چاپ سوم، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس، سال ۱۳۹۴

۱۹. ولیدی، محمد صالح، حقوق جزای اختصاصی جرائم علیه امنیتی و آسایش عمومی، امیرکبیر، سال ۱۳۷۹

(ب) پایان نامه‌ها

۲۰. احمدلو، حبیب، رابطه هویت ملی و هویت قومی، پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی، دانشگاه تربیت مدرس، سال ۱۳۹۰

۲۱. پرویزی، رضا، پیشگیری وضعی و نقش آن در پیشگیری از قتل، پایان نامه کارشناسی ارشد، سال ۱۳۹۴

۲۲. حبیب زاده، محمد جعفر، تحلیل جرم کلاهبرداری در حقوق ایران، رساله دکتری حقوق، دانشگاه تربیت مدرس، سال ۱۳۸۸

۲۳. کاظمی زاده فرنود، محمدتقی، استفاده از سند مجعول در حقوق جزای ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، سال ۱۳۹۱

ج) مقالات

۲۴. انتظاری، محمدتقی، جعل، نقش کارشناسی بررسی اسناد و ، ماهنامه شهربانی شماره ۴۹۱، مرداد ۱۳۵۵

۲۵. حجتی، ناصر، بحثی درباره استکتاب، مجله کارآگاه، شماره ۱۳، اردیبهشت ۱۳۹۲

۲۶. در جستجوی جاعلان اسناد از نشریه پلیس بین الملل نوامبر ۱۹۸۴ مجله پلیس انقلاب شماره ۵۵، ۱۳۶۵

۲۷. گسن، ریمون، روابط میان پیشگیری وضعی و کنترل جرم، ترجمه علی حسین نجفی ایرند آبادی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۲۶، سال ۱۳۹۱

۲۸. میرمحمد صادقی، حسین، پیشگیری از وقوع جرم، فصلنامه علمی، کاربردی معاونت اجتماعی ناجا، پیش شماره دوم، زمستان ۱۳۸۲

لوگو سازمان ها و نهادهای علمی، سیاسی و دولتی حامی معتو هفتمین همایش ملی بیژن و هتر ها علمی علوم اسلامی و انسانی در عصر نوین

اکانت ایتا و ایمیل رسمی همایش جهت ارسال مقاله
Ghanonyar@YAHOO.COM
۰۹۱۰۰۶۳۶۰۰۲

۱۴۰۳/۱۲/۰۸
دانشگاه رازی - سالن همایش دانشکده علوم اجتماعی

معاونت علمی، فرهنگی و اجتماعی
تحت پوشش خبری صداوسیما

جهت همکاری در برگزاری همایش با دبیر اجرایی تماس بگیرید:
خانم دکتر شهلا رضایی ۰۹۱۹۶۷۴۸۶۲۵